

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата юридичних наук, доцента Шапенко Людмили Олександрівни на дисертаційне дослідження Мироненко Марини Олександрівни на тему: «Адміністративно-правове регулювання здійснення медіації нотаріусом», подану на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дисертаційної роботи. У дисертаційній роботі проведено всебічний аналіз сучасного стану адміністративно-правового регулювання здійснення медіації нотаріусом, визначено основні проблеми та запропоновано напрями вдосконалення. Авторка сформулювала науково обґрунтовані пропозиції щодо модернізації правових засад інтеграції медіації у нотаріальну діяльність. Підкреслюється, що медіація є одним із найефективніших способів альтернативного вирішення спорів у світі. В роботі визначено ключові елементи концепції медіації: участь незалежного медіатора, добровільність сторін, конфіденційність процедури та її спрямованість на досягнення взаємовигідного рішення. Авторка аргументує, що медіація виконує роль соціального регулятора, сприяє зменшенню конфліктності та формуванню правової культури. Відзначається, що інститут нотаріату є ключовим елементом правової системи, покликаним забезпечувати баланс приватних і публічних інтересів та стабільність правопорядку. Розширення повноважень нотаріусів у сфері медіації розглядається як дієвий механізм розвантаження судів і підвищення ефективності захисту прав громадян. Адміністративно-правове регулювання нотаріальної діяльності у цій сфері трактується як діяльність держави і професійного самоврядування, спрямована на впорядкування відносин і створення належних умов для функціонування нотаріату. Авторка констатує, що чинний рівень регулювання має певні недоліки, зумовлені історичними особливостями розвитку українського нотаріату, однак відзначає позитивну тенденцію до розширення компетенції нотаріусів у сфері медіації. Отже,

актуальність дослідження є високою, оскільки його результати пов'язані з модернізацією правової системи України, євроінтеграційними процесами та підвищенням ефективності доступу до правосуддя.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність.

Висновки, наукові положення та рекомендації, сформульовані у дисертаційній роботі Марини Олександрівни Мироненко, є достатньо аргументованими й логічно обґрунтованими. Рівень обґрунтованості підтверджується всебічним аналізом значного масиву наукових джерел за тематикою дослідження, чинних нормативно-правових актів, а також ретельним використанням сучасних наукових підходів і методів. Дисертантка застосувала широкий спектр як загальнонаукових, так і спеціально-юридичних методів дослідження, серед яких можна виокремити структурно-функціональний – для аналізу організаційного та процесуального забезпечення діяльності нотаріусів у сфері медіації; порівняльно-правовий – для узагальнення та адаптації зарубіжного досвіду здійснення нотаріальної медіації до українських реалій; метод аналогії – для формування чіткого понятійно-категоріального апарату, що спирається на міждисциплінарні характеристики предмета дослідження.

У відповідності до поставленої мети у дисертації детально розкрито роль і значення медіації нотаріусом у системі адміністративно-правового регулювання України, а також визначено її місце в контексті забезпечення доступу громадян до правосуддя та формування стабільного правопорядку. Систематизація теоретичних та практичних засад дослідження, глибокий аналіз правового регулювання і зарубіжного досвіду дозволили дисертантці вирішити всі поставлені завдання та досягти визначеної мети.

Достовірність і наукова новизна отриманих результатів підтверджується значною кількістю публікацій за темою дисертації, апробацією основних положень на науково-практичних конференціях та у фахових виданнях. У цілому представлені результати дослідження є обґрунтованими й

достовірними, а дисертантка кваліфіковано підсумувала проведену наукову роботу, що повністю відповідає встановленим вимогам до наукових праць на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Наукова новизна, представлена у дисертації, її основні наукові положення, висновки та рекомендації.

Сукупний аналіз теоретичних положень дисертаційної роботи Марини Олександрівни Мироненко дозволив виділити результати, що мають суттєву наукову новизну. Серед них нові теоретичні положення, методологічні підходи та практичні рекомендації щодо удосконалення адміністративно-правового регулювання здійснення медіації нотаріусами в Україні, а саме:

вперше:

- розроблено концептуальні основи адміністративно-правового регулювання медіації нотаріусом як комплексної діяльності держави та органів професійного самоврядування нотаріусів, спрямованої на впорядкування суспільних відносин, пов'язаних із проведенням нотаріальної медіації;

- запропоновано авторське визначення поняття «адміністративно-правове регулювання здійснення медіації нотаріусом», що відображає особливості статусу нотаріуса як уповноваженого суб'єкта альтернативного вирішення спорів;

- обґрунтовано концепцію інтеграції медіаційної функції до діяльності нотаріату як наряду підвищення ефективності захисту прав громадян і розвантаження судової системи.

удосконалено:

- понятійно-категоріальний апарат адміністративного права шляхом уточнення дефініцій «нотаріальна медіація», «адміністративно-правовий статус нотаріуса», а також змісту принципів діяльності нотаріусів як медіаторів;

- класифікацію принципів здійснення медіації нотаріусами;

– підходи до визначення адміністративно-правових засобів контролю та нагляду за здійсненням нотаріальної медіації, що забезпечує баланс між гарантіями прав сторін і професійною незалежністю нотаріусів.

отримали подальший розвиток:

– система правових і організаційних гарантій нотаріальної діяльності в контексті розширення повноважень нотаріусів у сфері медіації;

– науково обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення законодавчого регулювання діяльності нотаріусів, у тому числі внесення змін до Закону України «Про нотаріат» і Закону України «Про медіацію» з метою закріплення механізму нотаріального посвідчення угод, укладених за результатами медіації;

– практичні рекомендації щодо розробки методичних засад підготовки та підвищення кваліфікації нотаріусів як медіаторів.

Особистий внесок здобувача.

Теоретичні положення та розробки в межах дослідження, зокрема ті, які характеризують його наукову новизну та практичне значення результатів, отримані автором особисто.

Теоретичне та практичне значення результатів дослідження.

Наукове значення результатів дисертаційного дослідження полягає в узагальненні та систематизації теоретичних положень попередніх досліджень, а також у формулюванні нових наукових підходів до адміністративно-правового регулювання здійснення медіації нотаріусами в Україні. Отримані результати дозволяють поглибити розуміння правової природи медіації як інституту альтернативного вирішення спорів та визначити місце нотаріату в системі адміністративно-правових відносин. Практичне значення дослідження полягає у розробці конкретних пропозицій та рекомендацій щодо вдосконалення законодавчого регулювання діяльності нотаріусів у сфері медіації, у тому числі внесення змін до Закону України «Про нотаріат» і Закону України «Про медіацію». Рекомендації дисертації можуть бути використані при підготовці методичних засад організації та

проведення медіаційних процедур нотаріусами, розробці навчальних програм підвищення кваліфікації нотаріусів і медіаторів, а також у практичній діяльності органів Міністерства юстиції України щодо організаційного забезпечення функціонування інституту нотаріальної медіації. Крім того, наукові положення роботи можуть бути використані у подальших науково-дослідних роботах з проблем адміністративного права, інформаційного права, правового статусу нотаріусів та розвитку інститутів альтернативного вирішення спорів. Результати дисертаційного дослідження вже впроваджено у діяльність приватних нотаріусів та у науково-дослідну сферу на кафедрі конституційного і адміністративного права Державного університету «Київський авіаційний інститут».

Повнота викладу результатів дослідження в публікаціях.

Основні теоретичні та практичні положення, наукові результати, що виносяться на захист і містять елементи наукової новизни, достатньо повно висвітлено у 18 наукових працях, з яких: 7 наукових статей у вітчизняних фахових наукових виданнях, 1 стаття в іноземному періодичному науковому виданні, індексованому у Web of Science, та 10 тез доповідей на наукових конференціях.

У процесі оприлюднення наукових результатів було дотримано вимоги пунктів 9, 11 та 12 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ № 167 від 06.03.2019 р., а також наказу МОН України № 1220 від 23.09.2019 р. «Про опублікування результатів дисертації на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук».

Відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертація не містить порушень академічної доброчесності. Структура дисертації складається з анотації українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, додатків. Оформлення дослідження відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації, її окремих положень та оформлення.

Як і будь-яке наукове дослідження, дисертаційна робота не позбавлена певних недоліків, а саме:

По-перше, у розділі 2.1 зарубіжний досвід регулювання медіації подано досить узагальнено. Дослідження зарубіжного досвіду медіації нотаріусами є цінним, проте аналіз виявляється надто загальним і потребує більшої деталізації. Авторка окреслює особливості практики країн Європи та США, але не завжди виокремлює характерні риси континентальної правової системи (Франція, Німеччина) на відміну від англосаксонської (Велика Британія, США). Було б корисно проаналізувати, як у Франції нотаріуси отримали законодавче закріплення права на проведення медіації та як це вплинуло на правозастосовну практику. У Німеччині можна було б розкрити приклади участі нотаріусів у медіаційних процедурах у сфері сімейного права, де закріплений суворий механізм контролю за угодами. Для англосаксонської правової системи важливо відобразити відмінності у статусі нотаріусів та ролі судів у затвердженні угод медіації, що характерно для Великої Британії та США. Подібне розмежування дало б можливість показати різні правові моделі медіації й визначити, яка з них найбільш прийнятна для України.

По-друге, у підрозділі 3.2 етапи медіації описані досить комплексно, проте варто більш детально розкрити юридичні наслідки кожного етапу для сторін медіації в умовах українського законодавства. Наприклад, на етапі ініціювання медіації доцільно визначити правовий статус угоди сторін про початок процедури і можливість відмови від неї без негативних наслідків. На етапі підготовки важливо уточнити, чи можуть сторони вимагати компенсацію витрат у разі зриву переговорів. Під час обговорення суті спору можна було б проаналізувати правову силу висловлювань сторін у контексті конфіденційності (з урахуванням Закону України «Про медіацію»). Етап укладання угоди варто супроводити детальним аналізом юридичних наслідків

нотаріального посвідчення домовленостей та можливості їх примусового виконання. Було б корисно пояснити, як кожен із цих етапів може бути врахований судами в разі оскарження результатів медіації. Також необхідно підкреслити особливості відповідальності нотаріуса як медіатора на кожному з етапів.

По-третє, у підрозділі 1.3 детально проаналізовано сучасний стан адміністративно-правового регулювання нотаріальної діяльності, проте бракує практичних прикладів застосування Закону України «Про медіацію». Навіть гіпотетичні ситуації дозволили б ілюструвати, як на практиці реалізуються положення закону у сфері нотаріальної медіації. Наприклад, можна було б змодельовати ситуацію врегулювання спадкового спору нотаріусом із подальшим посвідченням угоди між спадкоємцями. Або показати, як може виглядати процедура врегулювання корпоративного конфлікту за участі нотаріуса-медіатора. Також доцільно було б оцінити можливі труднощі при застосуванні положень закону (наприклад, у частині виконання досягнутих домовленостей). Подібні приклади допомогли б краще ідентифікувати прогалини в законодавстві, які вимагають додаткового врегулювання.

Висловлені зауваження мають дискусійний характер і не зменшують загальну наукову новизну та практичну значущість результатів.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

На підставі проведеного аналізу змісту дисертації Мироненко Марини Олександрівни на тему «Адміністративно-правове регулювання здійснення медіації нотаріусом» можна зробити висновок, що робота є самостійним, завершеним науковим дослідженням актуальної проблеми та відповідає вимогам до написання та оформлення робіт такого рівня.

Запропоновані дисертанткою механізми формують нову методологічну основу подальших наукових пошуків, а також є суттєвим внеском у подальший розвиток теорії і практики нотаріальної діяльності та

правознавства в цілому. Дисертаційна робота виконана на високому теоретичному рівні, викладена виваженою науковою мовою. Висновки ґрунтуються на результатах проведеного дослідження, є достатньо аргументованими та повністю відповідають меті і поставленим завданням з обраної теми.

Викладене дозволяє зробити висновок про те, що дисертація Мироненко М.О. на тему «Адміністративно-правове регулювання здійснення медіації нотаріусом» відповідає Вимогам до оформлення дисертації, затверджених Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (зі змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України від 31.05.2019 №759), та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 №44, а здобувачка заслуговує на присудження за результатами публічного захисту ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

РЕЦЕНЗЕНТ

кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри адміністративного
та інформаційного права Факультету
права та міжнародних відносин ДНП
«Державний університет
«Київський авіаційний інститут»

Людмила ШАПЕНКО

Людмила Шاپенко Людмила
засвідчую
Проректор з наукових досліджень
та трансферу технологій Д. Шабан

Д. Шабан